

Asia: VN/7796/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi luottotietolain, maksupalvelulain 86 §:n ja rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lakiehdotus luottotietolain muuttamisesta

FA esittää muutoksia luottotietolakiin

- Luottotietojen käytön käsittelyperusteen ei tule rajoittua vain yleiseen etuun.
- Luottotietolain 16 § tulee koskea vain luottotietotoimittajan suorittamaa arviointia.
- Luotonantajan tulee saada hankkia jatkossakin luotonmyöntämisen kannalta tarpeellisia tietoja myös muista tietolähteistä.
- Henkilötietojen luovuttamista ja käyttöä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ei tule tarpeettomasti rajoittaa.
- Tietojärjestelmä- ja prosessimuutoksien tekemiselle tulee varata riittävä siirtymäaika.

Finanssiala ry (jatkossa FA) kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa ja haluaa lausunnoissaan tuoda esille luotonantajien kannalta välttämättömiä muutosehdotuksia.

Lausunnon otsikointi vastaa lausuntopalvelussa esitettyjä alakohtia.

Käsittelyperusteesta

Hallituksen esitysluonnoksessa henkilötietojen käsittelyn ensisijaiseksi oikeusperusteeksi esitetään tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaista yleistä etua. Luottotietotoiminnan harjoittajan käsittelyperuste ja yksittäisen luotonantajan rekisterin käytön oikeusperuste ovat kuitenkin eri asioita, mikä tulisi tuoda selvästi esille esitysluonnoksessa. Vaikka luottotietotoiminnan harjoittajan käsittelyperusteeksi olisi erikseen säädetty yleinen etu, luottotietoja käyttävissä luottolaitoksissa tietoja voidaan käsitellä myös muuhun käsittelyperusteeseen nojaten ja useampi käsittelyperuste voi olla voimassa yhtä aikaa.

Luottotietotoiminnan harjoittajan käsittelyperusteena luottotietotoimintaa harjoitettaessa on yleisen edun lisäksi myös tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan alakohta c mukainen lakisääteisen velvoitteen noudattaminen, sillä esimerkiksi asuntoluottodirektiivin (2014/17/EU) 7 luvun 21 artikla ja kuluttajaluottodirektiivi III luku 9 artikla edellyttävät jäsenvaltioita varmistamaan, että luotonantajilla on pääsy tietokantoihin. Tämä on tuotava myös esiin hallituksen esityksessä.

Luotonantajilla on lakisääteinen velvollisuus arvioida luotonhakijan luottokelpoisuus mm. kuluttajansuojalainsäädännön perusteella. Luottotietoja käytetään arvioinnissa yhtenä osatekijänä. Mikäli luottohakemus hylätään luottotietojen perusteella, tulee siitä ilmoittaa luotonhakijalle esim. luottotietolain 29 §:n ja KSL 7 a luvun 16 §:n mukaisesti. Luotonantajan lakisääteisten velvollisuuksien lisäksi myös 6 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukainen sopimuksen täytäntöönpano tai suostumus tulee usein kysymykseen luottolaitoksissa luottotietojen käsittelyperusteena.

FA esittää, että hallituksen esitysluonnoksessa ja laissa tuodaan selväsi esille se, että luottotietolaki sääntelee luottotietotoiminnan harjoittajan oikeudesta ylläpitää luottotietorekisteriä ja että luottotietojen käyttö luottolaitoksissa perustuu muihin lakisääteisiin velvollisuuksiin ja voi siten perustua useaan eri käyttötarkoitukseen, jotka määräytyvät suoraan tietosuoja-asetuksen nojalla.

Luottotietojen laatu ja tietolähteet 6§

Pykälästä ehdotetaan poistettavaksi seuraava kohta: ”Rekisteröidyn suostumuksella tietoja saadaan hankkia myös muista tietolähteistä, jos tietojen tällainen käsittely luovuttamista varten on sallittua henkilötietolain ja muun henkilötietojen käsittelyä koskevan lain nojalla.” Poistoa perustellaan sillä, että se ei ole enää tarpeen luottotietotoiminnan harjoittajan tiedonsaannin osalta, koska muualla laissa on säädetty oikeudesta saada tarvittavia tietoja.

Lakivaliokunta on lausunnossaan 32/2006 todennut tämän pykälän osalta, että käsillä oleva säännös koskee vain sitä, mistä tietolähteistä luottotietoina käytettäviä tietoja saadaan hankkia. Säännös ei siis koske sitä eikä vaikuta siihen, mitä yksittäisiä tietoja esimerkiksi luotonantajalla on oikeus näistä tietolähteistä saada. Tämän vuoksi pyydämme selvyden vuoksi lisäämään hallituksen esityksen perusteluihin, että poistolla ei kuitenkaan rajoiteta luotonantajan oikeutta hankkia ja käsitellä

luotonmyönnön tai luottokelpoisuuden arvioinnin kannalta tarpeellisia tietoja noudattaen tietosuoja-asetuksen tai muun lainsäädännön vaatimuksia.

Luottokelpoisuuden arvioinnissa käytettävät tiedot 16 §

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi seuraava kohta: ”Jos arviointitietoa käytetään luottopäätöksen tekemisen perusteena, luonnolliselle henkilölle on varattava tilaisuus esittää kantansa ja vaatia virheen korjaamista ennen päätöksen tekemistä. Luonnollisella henkilöllä on oikeus vaatia ihmisen osallistumista tietojen käsittelyyn luottotietotoiminnan harjoittajan tai luotonantajan puolesta.” Epäselväksi jää, tarkoitetaanko tällä vain luottotietotoimittajan suorittamaa arviointia vai myös luotonantajan suorittamaa luottokelpoisuusarviointia. Pykälän tulisi koskea vain luottotietotoimittajan suorittamaa arviointia ja perusteluissa olisikin selvennettävä, että tässä tarkoitetaan vain luottotietotoiminnan harjoittajan tuottamaa ja luottotietorekisteriin tallennettavaa arviointitietoa.

Mikäli velvollisuus koskisi myös luottotietoja käyttävää luotonantajaa ja luotonantajan itsensä laatimaa luottokelpoisuusarviointia, esitetty lisäys olisi merkittävä muutos nykyiseen luotonmyöntöprosessiin. Esitys tarkoittaisi käytännössä luottolaitosten kannalta ensinnäkin sitä, että luotonhakijalle tulisi ennen luottopäätöksen tekemistä antaa oikeus tulla kuulluksi arviointitietojen käyttämisestä ja vaatia mahdollisen virheen korjaamista. Luottotietotoimittajan arviointitiedon korjaaminen on kuitenkin tarkoituksenmukaista hoitaa suoraan luottotietotoimittajan kanssa, joka vastaa käyttämisistään arviointitiedoista. On epäselvää, millä tavoin säännös soveltuisi luotonantajan itsensä käyttämiin arviointitietoihin.

Toiseksi luotonhakijalle tulisi antaa ennen luottopäätöksen tekemistä oikeus vaatia luottihakemuksen manuaalista käsittelyä automaattisen päätöksenteon sijaan. Ehdotus aiheuttaisi huomattavia muutoksia luotonmyöntöprosessiin, eikä toisi asiakkaalle vastaavaa hyötyä. Toiminnallisuuksien rakentaminen luottoprosessiin edellyttäisi merkittäviä tietoteknisiä muutoksia ja vaikeuttaa negatiivisesti digitaalisten palveluiden kehittämiseen mm. hidastamalla tarpeettomasti luotonmyöntöprosessia.

Huomioitavaa on, että ehdotetun mukainen oikeus vaatia etukäteen ihmisen osallistumista prosessin olisi tiukennus suhteessa tietosuoja-asetuksen vaatimukseen, viranomaislinjaan ja yleiseen tulkintakäytäntöön. Nykyään on riittävää, että tämä suojakeino on käytettävissä automaattisen päätöksenteon jälkeen. Automaattista päätöksentekoa koskevat ns. WP29-suuntaviivat määrittelee, että ihmisen osallistumisen mahdollistava mekanismi voidaan toteuttaa esimerkiksi tarjoamalla linkki muutoksenhakuprosessiin, kun automatisoitu päätös toimitetaan rekisteröidylle, sekä sovitut uudelleentarkastelun määräajat ja nimetty yhteyspiste kyselyjä varten. Tätä käytäntöä on vakiintuneesti noudatettu myös finanssialalla.

Myös tietosuojavaltuutettu on ohjeistanut automaattisesta päätöksenteosta. Ohjeistuksen mukaan rekisteröidyille tulee tarjota yksinkertaisia tapoja vaatia ihmisen osallistumista tietojen käsittelyyn, esittää oma kantansa ja riitauttaa päätös. Vaatimuksiin ei kuitenkaan kuulu se, että rekisteröidyllä pitäisi olla oikeus vaatia ihmisen osallistumista päätöksentekoon jo ennen päätöksen tekemistä.

Luotonantaja on jo nykyisellään velvollinen tietosuoja-asetuksen nojalla informoimaan asiakasta automaattisesta päätöksenteosta ja profiloimisesta sekä annettava merkitykselliset tiedot käsittelyyn liittyvästä logiikasta. Luotonantajalle tulisi antaa mahdollisuus harkita, missä vaiheessa ja miten tämä informointivelvollisuus toteutetaan. Lisäksi manuaalisen käsittelyn vaatimisen mahdollistaminen etukäteen luo tarpeetonta manuaalista työtä, koska suurin osa päätöksistä johtaa kuitenkin käytännössä automaattiseen käsittelyyn ja manuaalista käsittelyä pyydetään yleensä vasta silloin, jos päätös ei ole rekisteröidyn näkökulmasta myönteinen. Tällöin asia voidaan viedä uudelleenarvioitavaksi manuaaliseen prosessiin ja varmistaa samalla asiakkaan oikeusturva. Lisäksi asiakkaalle voidaan kertoa, mistä rekistereistä tiedot luottopäätöksen tekemiseksi haetaan ja ohjataan asiakas tarkastamaan ja vaatimaan mahdollisen virheellisen tiedon korjaamista suoraan rekisterinpitäjältä ennen luottihakemuksen täyttämistä ja lähettämistä.

Haluamme lisäksi huomauttaa siitä, että säädöstekstissä itsessään ei ole mainintaa, että se koskisi vain automaattista luottopäätöskäsittelyä. Hallituksen esityksen perusteluissa kuitenkin asia todetaan. Asia tulee todeta selvästi itse pykälätekstissä.

Edellä esitetyn perusteella FA esittää, että pykälää selvennetään siten, että se koskee vain luottotietotoimittajan suorittamaa luottokelpoisuusarviointia.

Henkilötietojen luovuttamisen ja käyttämisen yleiset edellytykset 19 §

Esitysluonnoksessa henkilötietojen luovuttaminen ja käyttö rajataan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017) 3 luvun 4 §:ssä säädettyjen velvoitteiden toteuttamiseen. Nykyisen lain mukaan tietoja voidaan käyttää muutoinkin kuin rahanpesulain 4 luvun 3 §:n mukaisten velvoitteiden täyttämiseksi, koska voimassa olevan lain mukaan henkilöluottotietoja saa luovuttaa ja käyttää rahanpesun estämistä tai paljastamista koskevien velvoitteiden toteuttamiseksi niille, jotka ovat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (444/2017) tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia.

Uusi sanamuoto näyttäisi kaventavan mahdollisuutta luottotietojen käyttöön esim. asiakkaan tuntemisessa. Kuitenkin hallituksen esityksessä nimenomaisesti todetaan, että ”Teknisellä tarkistuksella ei laajennettaisi eikä kavennettaisi ilmoitusvelvollisten mahdollisuuksia saada

asiakkaasta tai tämän tosiasiallisesta edunsaajasta tietoja luottotietolain nojalla.”. Lain sanamuoto ei tue hallituksen esityksessä todettua. FA esittää, että pykälä muotoillaan uudelleen siten, että ilmoitusvelvollisen tiedonsaantioikeutta ei kavenneta.

Ilmoittaminen saatavan suorittamisen vaikutuksesta ja luottotiedon käytöstä 29 §

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan pykälästä poistettavaksi seuraava kohta: ”Yrityskytkenä tiedoista tai yrityksen vastuuhenkilöä koskevien tietojen hankkimisesta yrityksen sitoumuksenhoitokyvyn arvioimiseksi ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa.” Hallituksen esityksessä asiaa perustellaan sillä, että yrityskytkenätiedot ovat henkilöluottotietoja, eikä niiden osalta voi tehdä poikkeuksia rekisteröityjen oikeuksiin, jollei oikeutta ole tarpeen rajoittaa jollakin 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla perusteella. Esityksessä on kuitenkin todettu, että nämä eivät sovellu pykälässä tarkoitettuihin tilanteisiin.

Kyseisen muutos on monimutkaistaa yritysten luotonmyöntöprosessia, jos tietojen tarkistamisesta pitää nimenomaisesti ilmoittaa kullekin yrityksen vastuuhenkilölle erikseen. Yrityskytkenätietoja ja vastuuhenkilöä koskevia tietoja voidaan tarkastaa muidenkin osalta kuin sen, joka yrityksen edustajana on luottoa hakemassa. Koska esitys aiheuttaa muutoksia luotonmyöntäjien prosesseihin, voimaantuloaika määritettäessä tulisi huomioida, että luotonmyöntäjien tulee varata riittävä aika prosessiensa muuttamiseksi.

Lakiehdotus maksupalvelulain 86 §:n muuttamisesta

Ehdotuksen mukaan maksupalvelulakiin lisätään viittaussäännös luottolaitoslain ns. asiakashäiriörekisterin pitämistä koskevaan säännökseen ja samalla poistetaan lisäyksen kannalta päällekkäiset säännökset.

FA pitää tärkeänä, että laissa on edelleen maksuvälinepetosten torjunnan kannalta välttämätön oikeus luovuttaa tietoja toiselle palveluntarjoajalle maksupalvelutoimintaan kohdistuneista epäilyistä ja tehdyistä rikoksista. FA:n näkemyksen mukaan maksupalvelulakiin esitettävällä muutoksella ei myöskään heikennetä mahdollisuuksia rahanpesuepäilyjä koskevien tietojen vaihtamiseen pankkien välillä, koska rahanpesulaissa on annettu mahdollisuus rajoitetuissa tapauksissa kertoa toisella pankille ilmoituksen tekemisestä. Kannatamme siten pykälään esitettyjä muutoksia.

Lakiehdotus rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta

FA:lla ei ole lausuttavaa asiasta.

Arviot luottotietolain/ maksupalvelulain muutosten taloudellisista vaikutuksista yrityksille

Kuten aiemmin on jo todettu, erityisesti 16 §:ssä ehdotetut muutokset toteutuessaan merkitsisivät huomattavia muutoksia luottolaitoksille luotonmyöntöprosessiin. Toiminnallisuuksien rakentaminen luottoprosessiin edellyttäisi merkittäviä tietoteknisiä muutoksia ja vaikeuttaa negatiivisesti digitaalisten palveluiden kehittämiseen mm. hidastamalla tarpeettomasti luotonmyöntöprosessia.

Lisäksi 29 §:n ehdotetut muutokset tulevat aiheuttamaan muutoksia luottolaitosten luotonmyöntöprosessin yritysten vastuuhenkilöiden kontaktoimisen vuoksi.

Muut huomiot

-

Wennberg Satu
Finanssiala ry